

Harrastuskalapüük – kümned tuhanded inimesed ning sajad miljonid kroonid

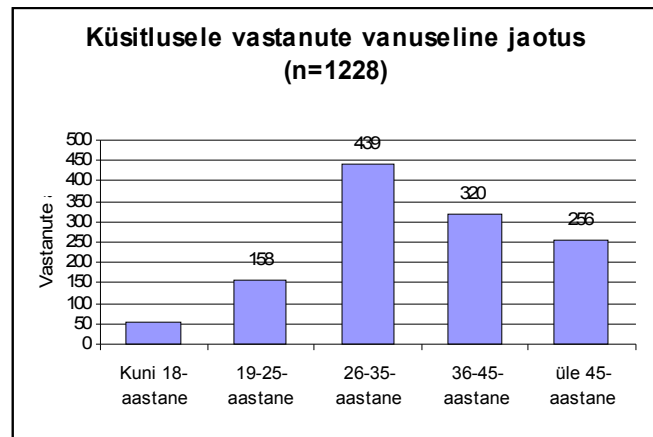
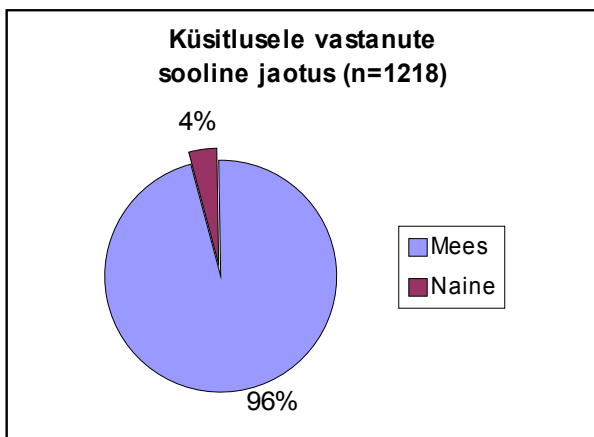
Ain Soome, Herki Tuus,
Keskkonnaministeeriumi kalavarude osakond

Keskkonnaministeerium korraldas 2008. aasta alguses koos kalastajate netiportaalidega Kalale.ee ja Striborg.ee ning ajakirjaga Kalastaja küsitlusi sooviga teada saada harrastuskalapüügiga seotud probleeme, kalastajate arvamusi ja ideid. Eesmärk on kaasata kalastajaid harrastuskalapüügi arengukava koostamisse. Arengukava peaks Keskkonnaministeeriumi juhtimisel valmima 2009. aasta alguseks. Toimunud on ka esimene ümarlaud erinevate osapoolte osavõtul harrastuskalapüügi arengukava teemadel.

Harrastuspüük on meeste hobi

Kalastushuvilisi vastajaid oli ligi 1500 ehk ca 3% arvatavast harrastuspüüdjate hulgast. See on Eestis tehtavate küsitlustega võrreldes märkimisväärselt suur valim. Seejuures esindavad vastanud võrdlemisi ühtlaselt kogu Eestit, sest igas maakonnas oli 8–12 vastajat 10 000 elaniku kohta. Kõige aktiivsemad olid Põlvamaa kalastajad, neile järgnesid suhteliselt võrdselt Läänemaa ja Raplamaa. Tagasihoidlikumalt osalesid Ida-Virumaa ja Hiiumaa kalastajad.

Hobikalastamine on populaarsem meeste hulgas (joonis 1), vaid iga 25. kalastaja on naine. Ehk teisisõnu – harrastuspüük tundub olevat peamiselt 26-aastaste ja vanemate meeste tegevus (joonis 2), sellega tegeleb suhteliselt vähe noori (või ei soovinud nad küsitlustes osaleda), mis peaks tekitama muret harrastuskalastuse tuleviku suhtes.

Joonised 1 ja 2. Harrastuskalapüüdjate sooline ja vanuseline jaotus.

Meelispüügikohaks siseveekogud

Ligi pool harrastuspüüdjatest eelistab püügikohana siseveekogusid (tabel 1), milleks on järved või järvedesse suubuvad jõed. Eraldi tuleks märkida Peipsi–Võrtsjärve–Suur-Emajõe süsteemi. Teise meeliskohtade grupi moodustavad merre suubuvad jõed (Pärnu, Kasari ja Narva), kus kalastab ligi kolmandik harrastajatest. Kolmas rühm on erinevad mereosad, nagu Pärnu laht, Soome laht ja Väinameri, mida merealadest enim eelistatakse. Küsitlustulemustest lähtuvalt tuleb kutselise kalapüügi korraldamisel senisest enam arvestada eelpool mainitud piirkondades ka harrastuskalapüügiga, et suur püügikoormus ei tooks kaasa negatiivset mõju kalavarudele.

Tabel 1. Veekogude eelistus harrastuskalapüügil.

	% vastanutest eelistab kalastuskohana	Järved ja neisse suubuvad jõed	Merre suubuvad jõed	Meri
Soome laht	8,9			8,86
Väinameri	6,7			6,72
Pärnu laht	9,0			8,97
Peipsi-Lämmijärv	10,1	10,07		
Võrtsjärv	8,0	7,98		
Muud siseveekogud	14,5	14,5		
Suur-Emajõgi	10,8	10,82		
Narva jõgi	5,4		5,37	
Pärnu jõgi	9,3		9,35	
Kasari jõgi	7,7		7,73	
Muud merre suubuvad jõed	9,6		9,62	
Kokku	100	43,4	32,1	24,6

Mis kala püütakse, tahetakse püüda ja kui palju

Uurides, mida harrastuskalastajad kõige rohkem püüavad ja mida nad püüda sooviksid, saime küllaltki ootuspärased tulemused. Esimesed kuus enim püütavat kalaliiki on ahven, haug, särg, latikas, koger linask ja jõeforell (tabel 2). Nii haug, ahven kui ka särg on Eestis mageveekogudes laialt levinud liigid ning hõlpsasti püütavad, sestap pole ime, et valdavalt mageveekogudel kalastavad kalamehed just neid kõige rohkem saavad.

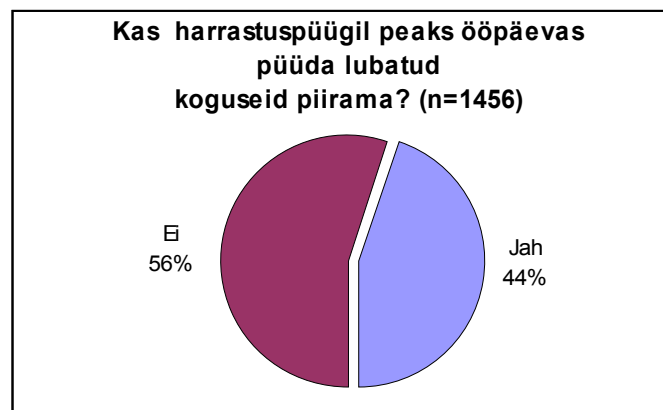
Pisut huvitavam on aga järjestus kalaliikidest, mida tegelikult püüda soovitakse. Nähtub, et suurem huvi on küll haugi ja ahvena vastu, kuid mõningase üllatusena platseerus kolmandale kohale jõeforell. Atraktiivsusest järgnevad latikas, koha angerjas ja linask. Kokkuvõtlikult võib järeldada, et püüda soovitakse rohkem lõhelisi ja teisi väärtuslikke kalaliike (koha ja angerjas) ning vähem karplasi, kes aga realselt juhivad püükide “edetabeleid”. Liigiliselt kõige rohkem püütavatest karplastest soovitakse tegelikult püüda vaid suuremakasvulisi liike, nagu latikas, linask, karpkala ja säinas, kuid samas ka traditsioonilist särge. Merekalade vastu (tursk, kilu ja räim) on harrastajate huvi suhteliselt madal. Mõneti oluliseks võib pidada vaid lesta mainet harrastuskalastajate hulgas. Üldse ei püüta ega soovitagi püüda emakala (seevastu lätlased püüavad seda meelsasti). Atraktiivsete kalaliikide loetelu põhjal on võimalik reastada nii kalade asustamist kui ka koelmute taastamisega seotud tegevusi.

Tabel 2. Harrastuskalapüügil püütavad ja enim püüda soovitavad kalaliigid.

Püütud kalade TOP	Püüda soovitavate kalade TOP
Ahven	Haug
Haug	Ahven
Särg	Jõeforell
Latikas	Latikas
Koger	Koha
Linask	Angerjas
Jõeforell	Linask
Koha	Meriforell
Lest	Lõhe
Säinas	Karpkala
Viidikas	Särg

Vimb	Säinas
Angerjas	Lest
Luts	Merisiig
Meriforell	Luts
Turb	Vimb
Meritint	Vähk
Karpkala	Tuulehaug
Merisiig	Turb
Teib	Koger
Vähk	Tursk
Lõhe	Meritint
Tuulehaug	Viidikas
Räim	Räim
Kilu	Teib
Tursk	Kilu
Emakala	Emakala

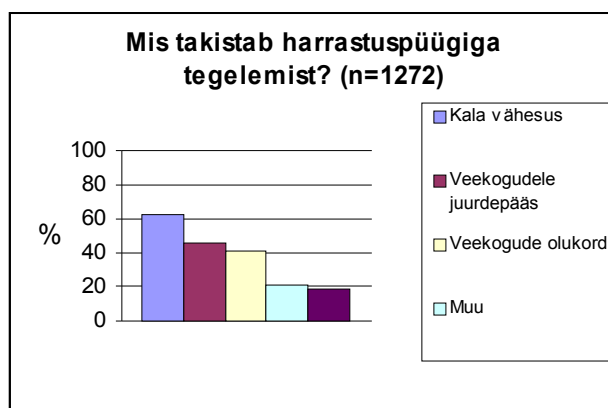
Küsimusele, kas harrastuspüügil peaks kalakogused olema piiratud kaaluliselt või tükiarvuga päevas, jagunesid vastajate arvamused sisuliselt pooleks (joonis 3). Piiratavateks kalaliikideks pakkusid vastajad haugi, lõhelisi, koha, latikat ja linaskit, nende piirmääraks soovitati viis isendit. Ahvenale soovitati kehtestada piirang kilodes. Kaalulised piirangud harrastuskalapüügil on üheks harrastuskalapüügi arengukava põhiteemaks, seda kaalutakse kindlasti väga põhjalikult – uisapäisa otsuseid ei tehta.

Joonis 3. Arvamused harrastuslikul kalapüügil püütavate kalakoguste kohta.

Mis takistab harrastuspüüki ja kui suur võiks olla püügitasu

Küsisime kalastajatelt sedagi, mis takistab neil harrastuspüügiga tegelemist. Vastusteks pakkusime mõned märksõnad, nagu kala vähesus, õigusaktid, veekogude olukord, veekogudele juurdepääs... Lisaks said vastajad omalt poolt pakkuda tegureid, mis püüki segavad. Etteantud teguritest leidis enim mainimist kala vähesus (63%), millele järgnesid segava asjaoluna veekogudele juurdepääs (46%), veekogude olukord (41%) ning oluliselt väiksemal määral – kuid siiski – ka õigusaktid (19%) (joonis 4). Suurima protsendi häält saanud “kala vähesus” on pigem emotsionalset laadi põhjus, sest kala on ju alati vähe – eriti siis, kui ta parasjagu ei näkka. Emotsionaalne on seegi kalameeste igipõline väide, et vanasti oli rohkem kala. Enam tähelepanu tuleks aga pöörata pigem sellele, et **väga suurt osa vastanutest häirib veekogudele ligipääsu puudumine ning veekogude halb olukord**. Probleemi muudab kurioosseks asjaolu, et vastavalt veeseadusele kehtib Eesti Vabariigis kõigil veekogudele juurdepääsuõigus vastavalt kallasraja mõistele. Küsitlusest nähtub, et kallasraja tagamisega kalastajatele ja teistele isikutele on ilmselgelt probleeme, mis vajaksid kiiremas korras lahendamist.

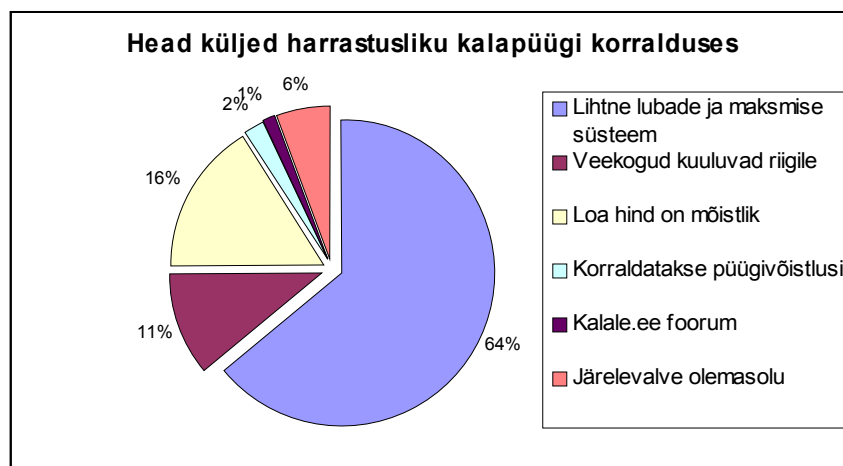
Joonis 4. Harrastuskalapüüki häirivad asjaolud.

Omalt poolt pakutud arvamustes valitses eelkõige seisukoht, et harrastuspüüdjaid takistab/häirib röövpüük, eriti nakkevõrgupüük jõgedes ja väikejärvedes. Sellele järgnesid võrdsete põhjustena ajapuudus ja tigidad maaomanikud. Samuti mainiti järelevalve puudumist, paise ja kalade rändetakistusi vooluveekogudel, halba püügikorraldust ning prügi. Osaliselt naljarubriiki kuuluvad, kuid mõnda isikut ka tõsiselt häirivateks asjaoludeks osutusid laiskus, kool, töö, abikaasa, rahanappus, ilm, lätlased, tsivilisatsioon, ülerahvastatus, purjus kaaslased, koerad, Sindi pais, rohelised ja koprad.

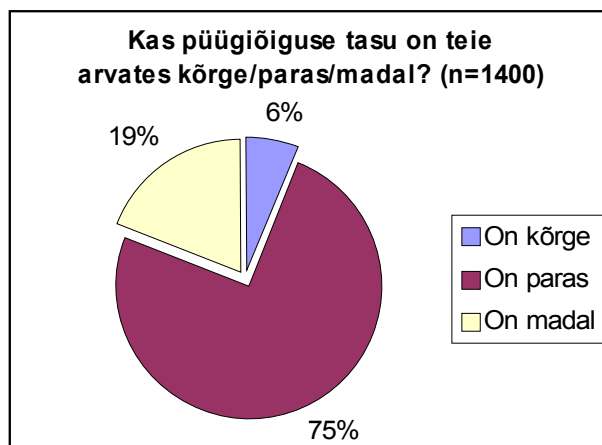
Harrastuspüügi positiivse poole pealt leidis suure ülekaaluga enim märkimist lubade saamise ja nende eest tasumise lihtne kord. Positiivsetena märgiti veel seda, et veekogud on valdavalt avalikud ja kuuluvad riigile ning püügiõigustasu on mõistlik (joonis 5). Nimelt arvab suur enamus, et harrastusliku kalapüügiõiguse tasu on optimaalne (75%); 19% arvab koguni, et tasu on isegi liiga madal. Vaid 6% vastanuid leiab, et tasu on liiga kõrge.

Paljud kalastajad oleksid nõus maksma kordades rohkem, kui nad teaksid, kuhu nende makstud raha paigutatakse. See tähendab, et inimesed vajavad rohkem teavet selle kohta, kuidas keskkonnatasudest laekuvat raha kalandusvaldkonnas kasutatakse. Pakutud tasusuurustest leidis enam märkimist 200, 300 ja 500 krooni aastas.

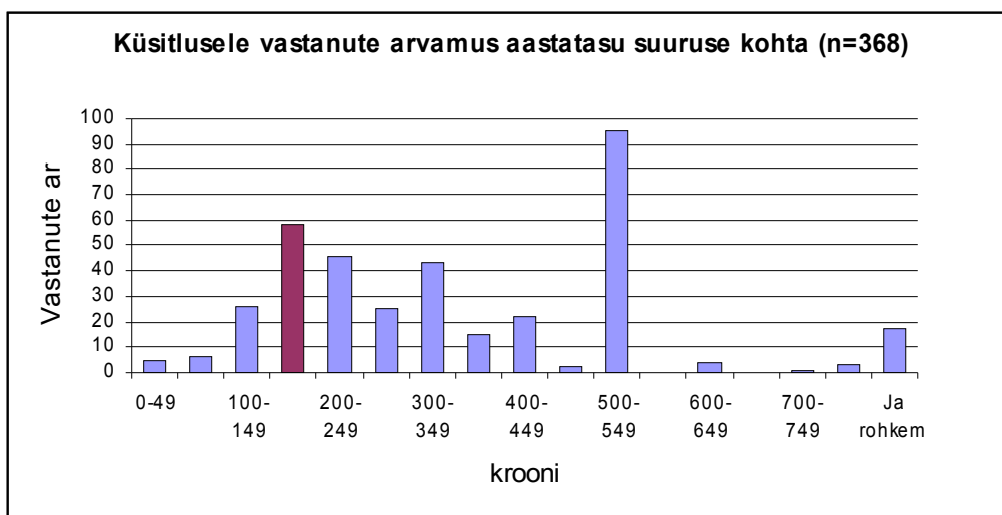
Osa vastanutest leidis aga, et senises harrastuskalapüügi korralduses pole midagi head, või ei osatud midagi välja tuua.

Joonis 5. Harrastuskalapüügi korralduse head küljed.

Joonis 6. Harrastusliku kalapüügiõiguse tasu.

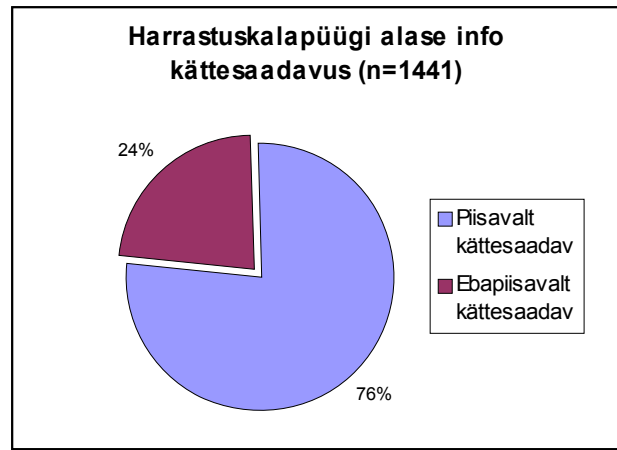
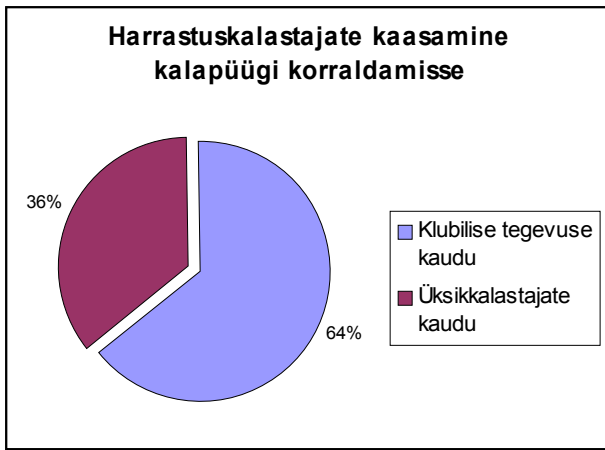

Joonis 7. Soovituslik harrastuskalapüügiõiguse tasu suurus

Kaasamine ja kaasärääkimine

Mis puutub harrastuskalastajate kaasamise kalapüüki korraldavate otsuste tegemisel, siis selge üksmeel vastanute hulgas puudus (joonis 8). Mõneti soositi kaasamist klubilise tegevuse kaudu – selle poolt oli üle poole vastanutest. **Ilmselt ongi harrastajate kaasamine otsustusprotsessidesse klubilise või ühingulise kaasamise kaudu ainuvõimalik tee.** Vastasel juhul tekib olukord, kus kalandust korraldaval ministeeriumil pole otsustamisel kellegagi läbi rääkida ja puudub selge arvamuste esindamine, nii nagu see praegu puudub kalastuskaardi alusel nakkevõrkudega püüdvate isikute kohta.

Vastuste selline jaotumine näitab samas, et klubiline tegevus harrastuskalapüügil teeb meil alles esimesi samme – väga suur osa harrastajatest lihtsalt ei kuulu ilmselt ühtegi ühingusse ega klubisse. See omakorda pärsib ka kalastajatele vajaliku info edastamist, näiteks seadusemuudatuste, kuid ka muu olulise kohta. Ehkki enamik kalastajaid arvab siiski, et kalandusalane info on piisavalt kättesaadav, leiab suur hulk kalastajaid, et selles osas tuleks veel kõvasti vaeva näha (joonis 9).

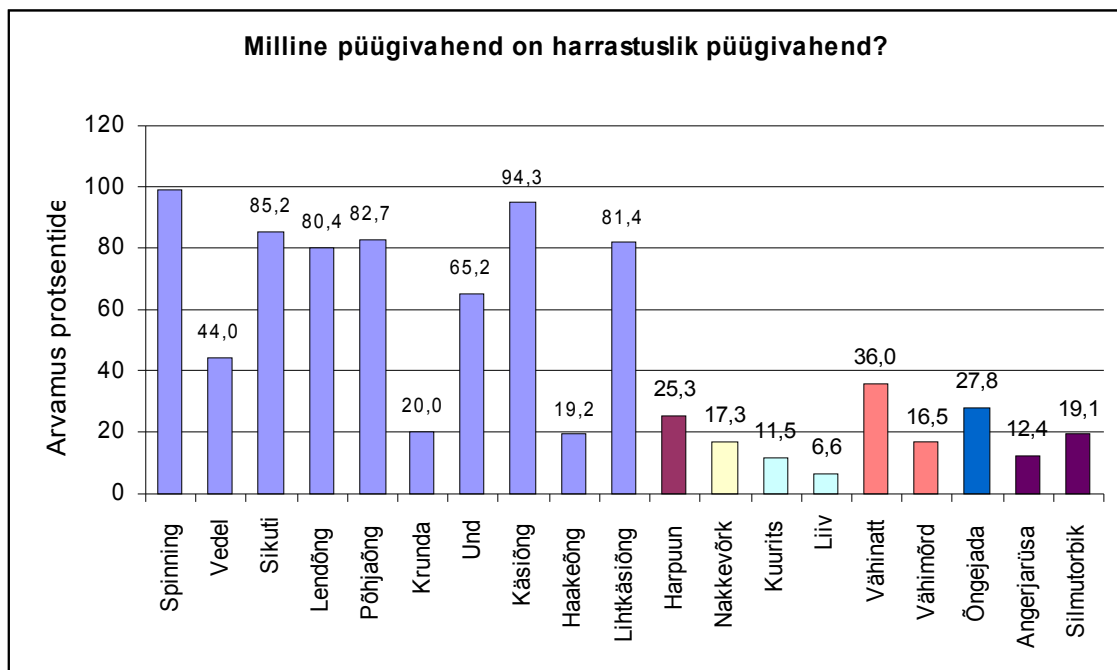
Joonised 8. ja 9. Kalastajate kaasamine otsustusprotsessidesse ja kalastusalase info kättesaadavus.

Missugune on harrastuspüügivahend

Püügivahendite osas oli kalastajatel võimalus küsitluses pakkuda, millised võiksid nende arvates olla harrastusliku kalapüügi vahendid. Lisaks oli harrastuspüügivahendite loetellu “söödaks” lisatud angerjarüsa ja silmutorbik kutselise kalapüügi vahendite arsenalist.

Vastustest nähtus, et “sööta” alla ei neelatud ja lisatud püügivahendid harrastuspüügivahenditena erilist toetust ei leidnud (joonis 11).

Vastajad olid peaaegu ühel meelel, et harrastuspüügiks sobivad kindlasti põhilised harrastuspüügivahendid, nagu spinning, vedel, sikuti, lendõng, põhjaõng, und, käsiõng ja rohkem kui üks käsiõng.

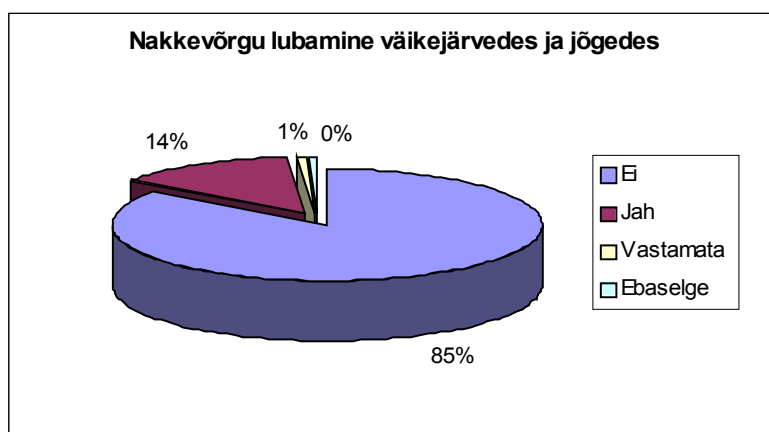

Joonis 10. Vastanute arvamused harrastuslike püügivahendite kohta.

Märgatavalt väiksema toetuse õngpüüniste hulgas said nii krunda kui ka haakeõng. Muude püüniste puhul peeti harrastuslikuks kalapüügiks mittesobivaks (suhteliselt madala toetusega) nakkevõrku, liivi, kuuritsat, angerjarüsa ja silmutorbikut. Harpuunipüük kogus ligi 3% vastanute toetuse. 16. mail peetud harrastusliku kalapüügi ümarlaua kosolekul leiti siiski, et sellised püügivahendid, nagu

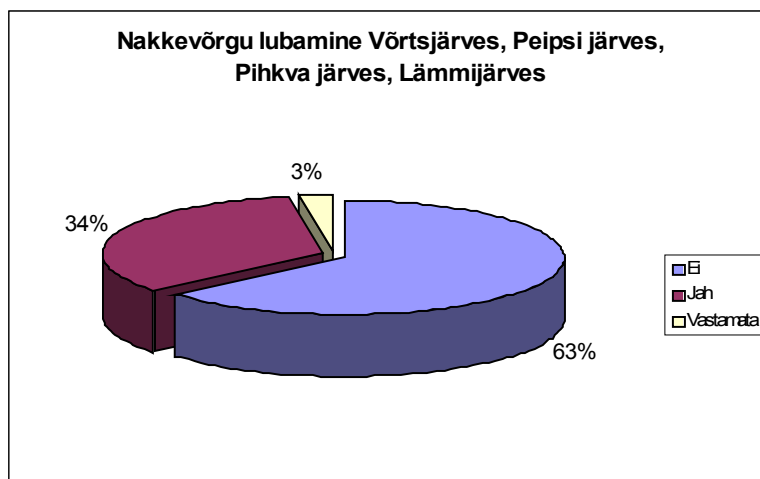
krunda õngejada, nakkevõrk ning liiv ja kuurits peaksid jääma harrastuskalapüügi vahendite nimekirja. Viimaste ja väga vähe kasutatavate liivi ja kuuritsa säilitamise eesmärk oleks peamiselt selle püügiviisi kui ajaloolise tegevuse säilitamine meie kultuuris.

See, et üldine arvamus nakkevõrgu kasutamise kohta harrastuskalapüügil kalastajate arvates on negatiivne, on üpriski selge. Samas aga lahknevad arvamused nakkevõrgu kasutamise osas erinevates veekogudes. Näiteks Eesti väikejärvedes ja jõgedes ei peaks harrastajate arvates seda kindlasti kasutama (joonis 11).

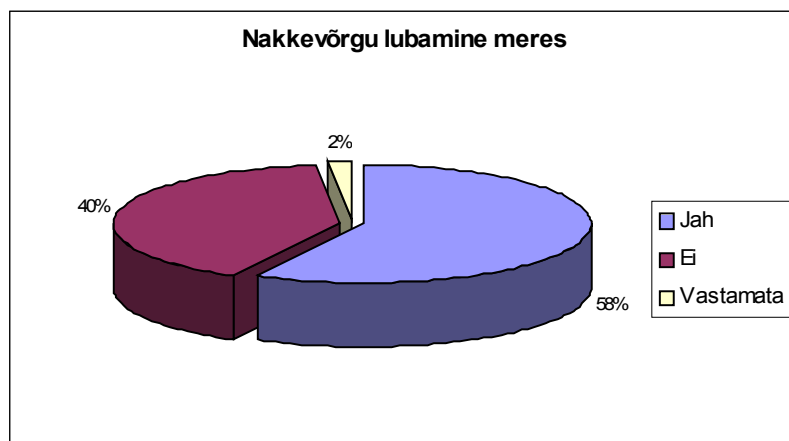
Joonis 11. Nakkevõrgu lubamine väikejärvedes ja jõgedes.

Valdavalt sama seisukoht oli kalastajatel ka Võrtsjärves, Peipsi-Pihkva ja Lämmijärves nakkevõrguga püüdmise kohta. Samas oodatult oli suurtes järvedes nakkevõrgu lubamist pooldavate kalastajate arv suurem kui väikejärvede puhul (joonis 12), samas pooldab enamik vastanutest siiski nakkevõrgu keelustamist harrastuspüügi vahendina kõikides Eesti siseveekogudes.

Joonis 12. Nakkevõrgu lubamine Peipsi, Pihkva ja Lämmijärves ning Võrtsjärves.

Enam kui pool vastanutest aga leidis, et nakkevõrk merel võiks olla harrastuspüügi vahend (joonis 12).

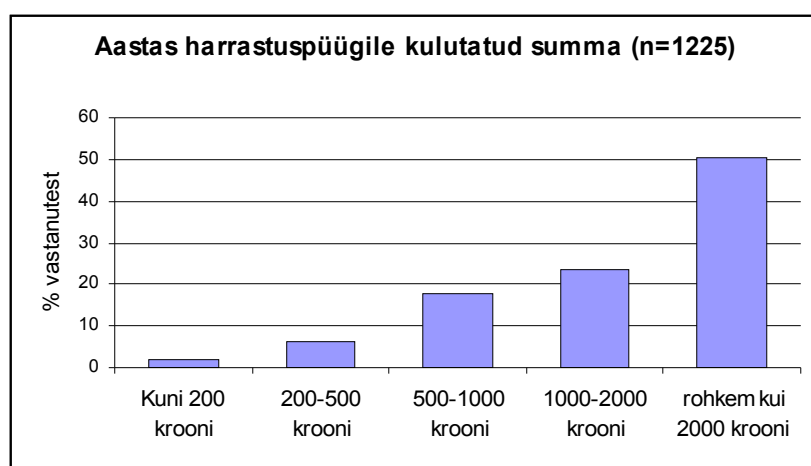

Joonis 12. Nakkevõrgu lubamine merel.

Harrastuspüük ja raha

Küsimusele, kui palju kulutavad harrastuskalurid kalapüügile aastas raha, saime teada, et ligi 50% vastanutest kulutab kindlasti üle 2000 krooni. Tuleb aga mainida, et pakkusime küsimusele selgelt tagasihoidlikud vastusevariandid. Nimelt olid ette antud vahemikud 0–200, 200–500, 500–1000 ning 2000 ja rohkem krooni aastas. Kuna ligi 50% vastanutest pakkuski kõige suurema variandi, ei selgunudki täpselt, kui palju siis „keskmiselt“ harrastuskalastajal oma hobile kulub (joonis 13). Kui aga eeldame, et neid inimesi, kellel kulub harrastuspüügile vähe raha, on sama palju, kui neid inimesi, kellel kulub palju, arvutasime teoreetiliselt kulutuste jaotuse. Selle järgi kulub kõikvõimalikele harrastuslikku kalapüüki puudutavale aastas ühe kalastaja kohta *ca* 2300 krooni. Korrutades selle läbi arvestusliku kalastajate arvuga (50 000), saame harrastuskalapüügi sektori kulutusteks aastas ligi 117 miljonit krooni.

Samas olgu öeldud, et harrastusliku kalapüügiõiguse tasust (panga maksekorralduste alusel) laekus 2007. aastal riigile *ca* 4,5 mln kr ning kalastuskaardiga püügiõigustasudest *ca* 2,1 mln kr, kutselise püügiõigustasudest aga *ca* 3,5 mln krooni.

Joonis 13. Aastas harrastuskalapüügile kulutatud summa kroonides.

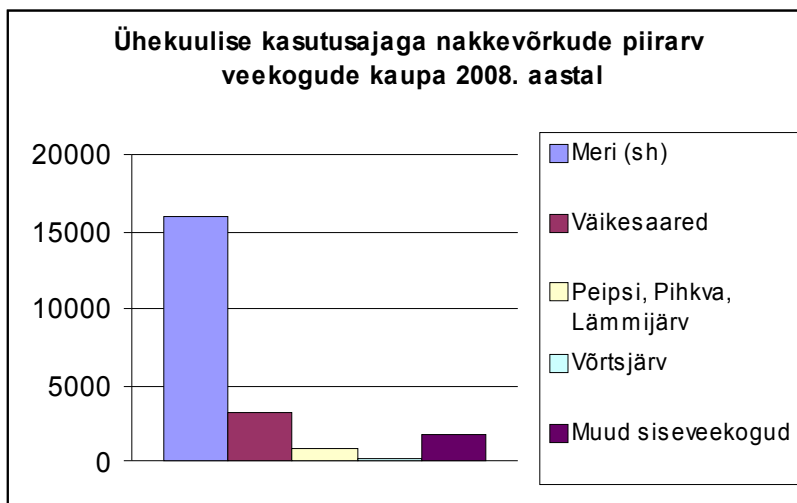
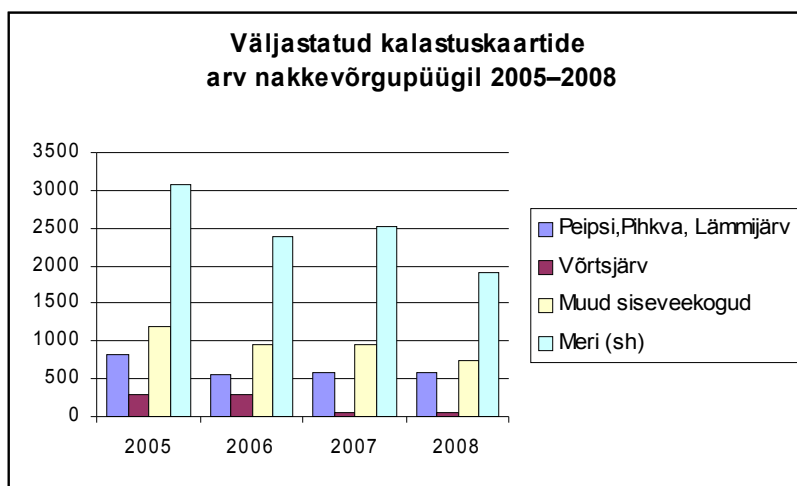
Harrastuskalapüük kalastuskaardi alusel

Vastavalt kalapüügiseadusele on keskkonnaministril õigus määrata piirkonnad, kus kalavarude kaitse eesmärgil rakendatakse piiranguid kala püüdvate isikute arvu, püügivahendite, püügi aja või püütavate kalade suhtes; ja piirkonnad, kus on harrastuspüügil lubatud kasutada nakkevõrku, õngejada, liivi, kuuritsat, vähinatta ja vähimõrda. Ühe kalastuskaardi alusel tohib kasutada (v.a

väikesaarte alalised elanikud) ühte nakkevõrku või ühte kuni 100 konksust koosnevat õngejada merel kuni 20 meetri samasügavusjooneni või sise- või piiriveekogudel või nende osades ja ühte liivi või ühte kuuritsat siseveekogudel ning vähipüügil kuni viit vähinatta või vähimõrda veekogudel, kus keskkonnaminister on määranud kalastuskaartide piirarvu.

Nakkevõrkude kasutamine harrastuslikul kalapüügil

Ühe kalastuskaardi alusel tohib kasutada (v.a väikesaarte alalised elanikud) ühte nakkevõrku keskkonnaministri kehtestatud piirarvu piires. Keskkonnaminister on alates 2005. aastast igal aastal kehtestanud harrastuspüügiks (varem kehtis nn piiratud kalapüügiõiguse mõiste) piirarvud nakkevõrkude püügiks nii merel kui ka erinevates siseveekogudes. Väljastatud kalastuskaartide arv nakkevõrguga püügiks on aasta-aastalt mõnevõrra vähenenud (joonis 14 ja 15).

Joonised 14 ja 15. Väljastatud kalastuskaartide arv nakkevõrgupüügil ning kalastuskaartide piirarv nakkevõrgupüügiks 2008. aastal.

Kalastuskaartide väljastamine vähenes eeskätt 2006. aastast alates, sest oluliselt vähenes kasutada lubatud nakkevõrkude piirarv merel. Mõnevõrra on korrigeeritud nakkevõrkude piirarve ka siseveekogudes, seda eelkõige seal, kus alates 2008. aastast on nakkevõrkude piirarvud antud kindlatele veekogudele ning alla 10-hektaristele järvedele nakkevõrguga püügiks piirarve ei kehtestatud.

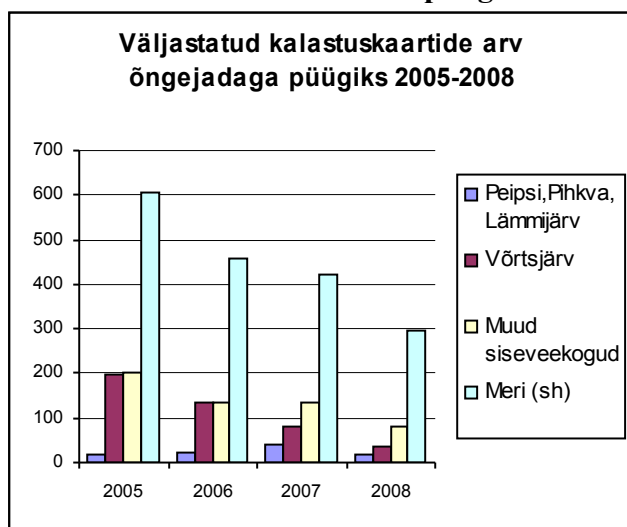
Kui analüüsida, kes on kalastuskaardi saanud nakkevõrguga püügiks, siis valdavalt on tegu

sama maakonna elanikega (tabel 4). Seega ei saa väljatoodud piirkondades väita, et uus elektrooniline taotlemise süsteem ning korraldus, mis võimaldab kõigil soovijail kalastuskaarti taotleda, takistaks oluliselt kohalikel elanikel kalastuskaarte nakkevõrgupüügiks taotleda. (Statistikast puuduvad Harju-, Ida-Viru- ja Lääne-Virumaa andmed, nende maakondade kohta on tarvilik täiendav analüüs.)

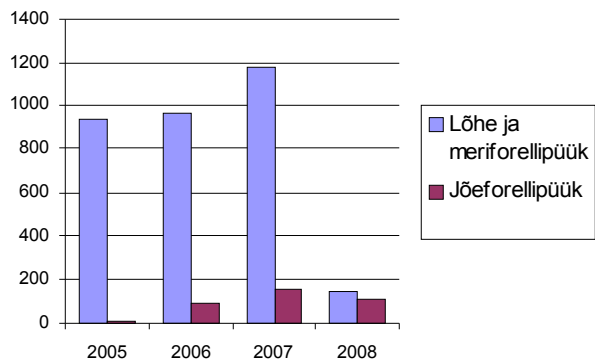
Tabel 4. Kalastuskaartide jaotus loa saajate elukoha järgi 2008. aastal nakkevõrgupüügil.

	Sama maakonna elanikud	Kohalike osakaal %-des	Muudest piirkondadest	Kokku kalastuskaardi saanuid
Võrumaa	89	89	11	100
Hiiumaa	53	88,33	7	60
Jõgevamaa	151	93,79	10	161
Tartumaa	204	81,93	45	249
Valgamaa	65	97,01	2	67
Saaremaa	311	88,35	41	352
Pärnumaa	192	83,12	39	231
Läänemaa	66	51,16	63	129
Viljandimaa	35	66,04	18	53
Põlvamaa	244	92,42	20	264
		Keskmine 83,12%		1666

Teiste kalastuskaarti nõudvate püügivahendite kasutamist näitavad joonised

Väljastatud kalastuskaartide arv
lõheliste püügil 2005-2008

Väljastatud kalastuskaartide arv
allveepüügil 2005-2008

